

БЛИСКУН ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Сєвєродонецьк

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: СОЦІОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Окреслюючи заявлену тему статті, розглянуто такі питання: процес формування світогляду сучасної молоді, основою якого є соціальні цінності; соціально-психологічні чинники, що впливають на формування ціннісних орієнтацій; протиріччя між суспільною потребою у здоровій, освіченій, вихованій, культурній молоді і реальним погіршенням її загального стану; розуміння категорії «проблемна молодь»; аналізується рейтинг значущих соціально-психологічних проблем молоді. Визначено, що ціннісні орієнтації студентства, як особливої соціальної групи, мають розглядатися як динамічна система з закономірностями свого перебігу та розвитку. Показано, що переоцінка цінностей, яка неминуче відбувається на транзитивному етапі розвитку суспільства, та виявляється в свідомості студентства (іноді не на користь високих суспільних ідеалів) вимагає перегляду системи формування ціннісних орієнтацій цієї соціальної групи в освітньому середовищі.

Ключові слова: *молодь, ціннісні орієнтації, світогляд, соціалізація, соціологія, психологія.*

Постановка проблеми. Сучасна епоха комп'ютерів і прогресивних інформаційних технологій вимагає від учнівської і студентської молоді більше активності, прискореного темпу життя, креативності та високої адаптивності. Для досягнення своїх цілей юнакам і дівчатам доводиться багато від чого відмовлятися, віддаючи більше сил та енергії зусиллям, спрямованим на досягнення життєвої мети. Аж ніяк не можна погоджуватися, що сучасна молодь стала меркантильною – вона лише більш цілеспрямована і володіє більшою силою волі. І це цілком відповідає запитам суспільства.

Зміни у суспільстві певним чином відображаються у свідомості молоді, зумовлюючи зміни в системі їхніх ціннісних орієнтацій [4].

В сучасній Україні склалося протиріччя між суспільною потребою у здоровій, освіченій, вихованій, культурній молоді і реальним погіршенням її загального стану. Значній частині молоді притаманна проблемна поведінка, яка заважає її самоздійсненню та адекватному включенню у суспільне життя.

Певною методологічною проблемою є соціально-психологічне визначення категорії «проблемна молодь» та її окремих видів, дослідження їхніх характерних особливостей та ступеня проблемності з метою розробки ефективних засобів корекції та профілактики проблемної поведінки. Проблемною слід вважати молодь, яка порушує загально визнані соціальні норми поведінки [1].

Ядро проблемної молоді, щодо дотримання соціальних норм поведінки у суспільстві становлять молоді люди, уражені серйозними негативними явищами, такими як криміногенна поведінка, ураження наркоманією, алкоголізмом, інфекціями, що передаються статевим шляхом тощо.

До периферії проблемної молоді слід віднести тих, хто експериментує з алкоголем і наркотиками і в наслідок цього схильний порушувати громадський порядок, вести безладне статеве життя [8].

Соціально-економічні, політичні, культурні зміни в різних сферах українського суспільства зумовили виникнення специфічної соціальної реальності, яка характеризується явищами матеріального та соціального розшарування сімей, соціального сирітства, насильства, уживання алкоголю та інших наркотичних речовин значною кількістю членів суспільства, серед яких вагому частку займають молоді люди.

Сучасні соціально-економічні процеси та умови конкуренції вимагають від молодої людини уміння пристосовуватися до нових реалій та досягати успіху як у професійній діяльності, так і у повсякденні. Здатність ставити перед собою реальні цілі, мобілізувати свої сили і можливості для їхнього досягнення та здобуття успіху стає неодмінною складовою життєдіяльності молоді в сучасному соціумі [1; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміна ціннісних орієнтацій є досить болісним процесом, знання його закономірностей може сприяти виявленню особливостей впливу на молоду особистість суспільних інститутів з метою послаблення її емоційних стресів та запобігання можливій соціальній напруженості.

Чинники, які опосередковують вплив соціального середовища на формування і трансформацію ціннісних орієнтацій студентів, досить різноманітні. Це – соціально-психологічний клімат у студентській групі, до якої належить конкретна особа; родинне оточення з його традиціями; релігійні переконання та комплекс інших умов, що впливають на особистість, та інше [5].

Як правило, сформувавши свою ціннісну картину світу, людина зберігає її незмінною впродовж усього життя. Формується вона переважно на етапі соціалізації індивіда, що передує періоду зрілості [1].

В сучасній психології категорія «цінності» вважається однією з найзмістовніших та найскладніших, оскільки вона є одночасно як мотиваційним, так і когнітивним утворенням. Цінності організують пізнання і мотивують поведінку та діяльність особистості [2]. Відтак вони перебувають у взаємозв'язку з якостями особистості, які формуються і втілюються в поведінці та діяльності. Цінності надають людському життю змістового сенсу.

У психологічній літературі проблема ціннісних орієнтацій особистості ґрунтовно розглядається, зокрема в дослідженнях С. Рубінштейна, Б. Ананьєва, М. Рокича, В. Ядова, М. Кагана, І. Кона [3; 4; 11]. В гуманістичній психології проблемі ціннісних орієнтацій присвячені

праці А. Маслоу, В. Франкла, К. Роджерса, які відображають мотиваційно-потребнісні їхні аспекти [7; 4].

Мета статті – розкрити результати дослідження проблем сучасної молоді у соціологічному та психологічному аспектах.

Виклад основних матеріалів та результати дослідження. Ціннісні орієнтації – це важливі елементи структури особистості. Вони реалізуються у спрямованості інтересів і потреб особистості на певну ієрархію життєвих цінностей, у схильності надавати перевагу одним цінностям і заперечувати інші. У спілкуванні та взаємодії орієнтації тісно пов'язані з пізнавальними та вольовими особливостями комунікативного процесу, де утворюють змістовий аспект спрямованості особистості і виражають її готовність, внутрішню основу ставлення до дійсності [7].

Основою формування світогляду сучасної молоді є соціальні цінності – узагальнені уявлення про мету і норми поведінки. Ціннісні орієнтації молоді формуються в процесі соціалізації під час засвоєння нових знань та соціально-психологічного досвіду і виявляються у цілях, інтересах, переконаннях, спілкуванні і діяльності особистості. Реалізуються вони у процесі життєдіяльності та підтверджуються або відкидаються життєвим досвідом. На основі індивідуального досвіду, що є адекватною чи неадекватною умовою соціального середовища, конкретні ціннісні орієнтації або набувають особистісного сенсу, або витісняються як такі, що не забезпечують успішного функціонування особистості в соціумі [9].

Наразі соціально-психологічні проблеми є глобальними. Ці питання можна розглядати окремо в кожній проблемі – чи то в психологічній, чи то в соціальній є свій твердий фундамент, який міцно закріпився за нинішньою молоддю. Наша влада та суспільство інколи не беруть до уваги, які саме проблеми поглинають масово молодих дівчат на юнаків. Це – соціальна незахищеність. Молодь має турбуватись про своє майбутнє – жити самостійно, згуртовано, обмірковано. Така проблема, як безробіття, тягне за собою зниження рівня життя більшої частини населення нашої держави. Уряд не має можливості надати робоче місце молодій людині, яка після закінчення навчання хоче працювати, створити свою міцну сім'ю, та надати їй добре забезпечення. На нашу думку, це є найважливішою проблемою разом із проблемою великої плати за навчання у вищих навчальних закладах [10].

Щодо психологічних проблем – це те, що батьки не мають часу на виховання своїх дітей через те, що вони весь час працюють. Дитина виховується самостійно за допомогою телебачення, яке майже все спотворене, комп'ютерів, які забивають уяву та сприяють сприйняттю жорстокості та насильства, також вулиця, де дитина може робити все, що вона хоче, але не може знати, чи не понесе вона чи її батьки за це певну відповідальність. І найголовніше – це життя, яке може бути обі-

рвано неправильним сприйняттям образи, насильства, відсутністю підтримки з боку батьків, друзів, рідних [5].

Соціальні та психологічні проблеми потрібно починати вирішувати з самого себе, зі ставлення до своїх рідних, друзів и найголовніше батьків.

Система цінностей людини змінюється лише в кризові періоди. Це стосується здебільшого структури цінностей і відображає зміни пріоритетів, внаслідок чого одні цінності стають більш значущими, інші – поступаються їм місцем. У суспільствах, що трансформуються, ця система не спрацьовує, оскільки суттєві зрушення у суспільній системі цінностей породжують для більшості людей нагальну потребу сприйняти нові орієнтири, перебудувати особистісну систему цінностей. При цьому в масовій свідомості відбувається заміна монолітної системи цінностей на плюралістичну, коли різні категорії людей вибудовують свою ціннісну ієрархію на різних базових позиціях.

Це безпосередньо стосується і студентства, яке намагається досягти взаєморозуміння у відносинах, керуючись принципами терпимості [4].

Щоб розглядати ціннісні орієнтації молоді, необхідно уявляти собі, що ж таке молодь, чим вона відрізняється від інших суспільних груп. Саме тому існує потреба в аналізі індивідуально-особистісних особливостей, властивих молодому віку, і закономірностей засвоєння норм, цінностей, установок, властивих суспільству, різним організованим і неорганізованим групам, що впливають на особу. Одне з перших визначень поняття «молодь» було надане В. Лісовським: «Молодь – покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в більш зрілому віці вже засвоїли освітні, професійні, культурні та інші соціальні функції; залежно від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть коливатися від 16 до 30 років» [1, с. 10]. Пізніше більш повне визначення було надане І. Коном: «Молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального становища і обумовлених тими та іншими соціально-психологічними властивостями. Молодість як певна фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного устрою, культури і властивих цьому суспільству закономірностей соціалізації» [5, с. 10].

Сьогодні вчені визначають молодь як соціально-демографічну групу суспільства, що виділяється на основі сукупності характеристик, особливостей соціального становища і обумовлених тими або іншими соціально-психологічними властивостями, які визначаються рівнем соціально-економічного, культурного розвитку, особливостями соціалізації в нашому суспільстві.

Проблеми сучасної молоді досліджують соціологи, психологи, політологи, педагоги, соціальні педагоги та представники інших наук. Наприклад, у «Соціології молоді» під редакцією В. Лісовського молодіжні проблеми підрозділяються на дві групи. До першої належать молодіжні соціальні проблеми: визначення суті молоді як суспільної групи, її ролі і місця у відтворенні суспільства; встановлення критеріїв її вікових меж; вивчення запитів, потреб, інтересів і способів діяльності молодого покоління; дослідження специфіки процесу соціалізації молодих людей, їхньої соціально-професійної орієнтації і адаптації в колективі, аналіз соціальних аспектів діяльності неформальних об'єднань і рухів молоді.

Іншу важливу область соціологічного аналізу становлять такі проблеми, які є загально-соціологічними і в той же час або переважно торкаються молоді (проблеми освіти, сім'ї, браку), або знаходять специфічний прояв у молодіжному середовищі (особливості виховання молоді, ефективність його різних форм, засобів і методів, розвиток соціальної і політичної активності молоді, її роль і місце в структурах влади і т. д.) [10; 7].

Процес становлення соціальної зрілості молоді, вибір нею життєвого шляху відбуваються у всіх основних сферах життєдіяльності особи, реалізуючись за допомогою навчання і виховання, засвоєння і перетворення досвіду старших поколінь. Основними соціально-психологічними регуляторами цього процесу і одночасно показниками становища молоді в суспільстві і в структурі історичного процесу розвитку виступають ціннісні орієнтації, соціальні норми і установки. Вони визначають тип свідомості, характер діяльності, специфіку проблем, потреб, інтересів, очікувань молоді, типові зразки поведінки [4].

Молодість – це шлях в майбутнє, який вибирає сама людина. Вибір майбутнього, його планування – характерна риса молодого віку; він не був би таким привабливим, якби людина наперед знала, що з ним буде завтра, через місяць, через рік. У віковій психології молодість характеризується як період формування стійкої системи цінностей, становлення самосвідомості і формування соціального статусу особи. Свідомість молодої людини володіє особливою сприйнятливістю, здатністю переробляти і засвоювати величезний потік інформації. У цей період розвиваються критичність мислення, прагнення дати власну оцінку різним явищам, пошук аргументації, оригінального рішення.

Разом з тим, в цьому віці ще зберігаються деякі установки і стереотипи, властиві попередньому віку. Це пов'язано з тим, що період активної ціннісно-творчої діяльності стикається у молодої людини з обмеженим характером практичної, творчої діяльності, неповною включеністю молодої людини в систему суспільних відносин.

Соціальна зрілість є цілісністю усвідомлення і реалізації в діяльності особи її основних соціальних і психологічних якостей і властиво-

стей. Також потрібно враховувати ставлення особи до своїх потенційних можливостей. На цьому рівні дослідження можна прослідкувати, коли у людини виникають власні погляди і відносини, які для нього характерні вимоги, оцінки і самооцінки. Ймовірно, багато помилок у вихованні молоді визначаються тим, що ми прагнемо вирішувати окремі питання (професійної підготовки, моральної стійкості, уміння дотримуватися законів та ін.), не сформувавши головного: уміння розмірковувати над непростими проблемами сучасного життя і діяти в ньому, орієнтуючись на загальнолюдські цінності і своє власне вдосконалення [7; 2; 10]. У дослідженнях психологів, політологів, соціологів знаходять своє відображення і проблеми, пов'язані з такою соціально-психологічною групою, як здобувачі вищої освіти.

У більшій частині теоретичних досліджень студентської молоді автори відзначають факт подібності нинішньої динаміки її ціннісних орієнтацій з корінним переломом ціннісних устремлінь студентів.

Аналіз досліджень, проведених протягом останніх років, показав, що сучасні українські студенти усвідомлюють важливість освіти у житті, хоча й відзначають, що гарна освіта – лише одна з багатьох умов успіху у житті. Деякі з респондентів упевнені, що сучасна освіта – це диплом, який більшою мірою потрібен формально, а ніж реально для життя (9%), «це система, створена суспільством для формування людини за заданими нормами» (10%), «це те, що коштує (у плані витрат) досить дорого, а цінується (у плані доходів) досить дешево (17%)», «це набір наукових понять і моральних положень, які суспільство вимагає засвоїти (32%)». Разом із тим, більшість студентів розуміють значення освіти у сучасному світі, вказують на те, що це процес постійного, індивідуального вдосконалення, у ході якого величезне значення має особиста творчість (59%); сучасна людина має бути знавцем своєї справи і гарним професіоналом (42%). 53% опитаних студентів гуманітарних університетів вказали, що в вищій освіті їх приваблює висока технологія і якість навчання; студенти-респонденти технічних університетів підкреслили, що їх головна мета – отримання базових знань, але для подальшого досягнення успіхів у кар'єрі. При цьому, результати опитування показують (при збереженні в цілому ціннісної орієнтації на отримання вищої освіти) зміну мотивів отримання вищої освіти, інтересів, життєвих стратегій студентської молоді. Серед мотивуючих чинників отримання освіти (стати високоосвіченою, культурною людиною, бути матеріально забезпеченим, мати професію, працювати за кордоном, не служити в армії тощо) пріоритетне місце зайняв мотив «досягнути успіху у житті». Таким чином, сучасний студент стає більш практичним, що проявляється у прагненні за допомогою освіти краще влаштуватися у житті, досягти матеріального благополуччя, високого соціального положення. На посилення прагматичного мотиву при отриманні освіти вказують багато вчених, підкреслюючи, що основним фактором, який стимулює до отримання вищої освіти, стає мате-

ріальний. Серед матеріальних цінностей, на які вказали студенти, названі квартири, побудованої за власним дизайном; декілька автомобілів на родину; заміські будинки; кожний десятий хотів би мати особистий будинок на березі моря, кожний сьомий – за кордоном. На жаль, значне зростання питомої ваги матеріального фактору у ціннісних орієнтаціях все частіше простежується і в середовищі студентської молоді. На цей факт з тривогою вказує український дослідник М. Скок. У суспільстві виникає ситуація, коли люди свою діяльність спрямовують лише на досягнення матеріальних благ. Формується споживацька психологія, домінуючими рисами характеру людей, в тому числі і студентської молоді, стають заздрість, егоїстичність, корисливість, прагматизм. Така ситуація вимагає подальшого наукового аналізу, розробки конкретних рекомендацій з метою удосконалення виховної роботи серед студентської молоді, повернення на чільне місце в ієрархію ціннісних орієнтацій особистості загальнозначущих моральних цінностей. Загальна оцінка студентами України стану системи вищої освіти на сучасному етапі має досить суперечливий характер. 64% студентів впевнені, що у вузах України можна одержати високоякісну освіту, не гіршу, ніж у вищих навчальних закладах Заходу. Але, разом із тим, студентська молодь не задоволена тим, що система освіти зберігає в певній мірі адміністративно-командний характер, навчання стандартизоване, що не надає можливості враховувати індивідуальні потреби і можливості студентів (63%). Результати досліджень свідчать, що серед студентської молоді значно падає престиж наукової діяльності. Якщо раніше в шкалі життєвих цінностей навчання вона займала третє місце, то тепер – 24-те. Більше 80% респондентів-студентів українських вузів вважають, що вища школа не сприяє розвитку здібностей молоді, не прилучає до надбань культури. Разом із тим, відзначається, що падіння інтересу до науки у світогляді студента компенсується позитивним ставленням до релігії, яка мала не значну цінність у світоглядних установах попередніх молодих поколінь.

Ситуація «стабільної нестабільності» характерна для останнього періоду розвитку української держави. Вона, як правило, виявляється у суперечливості, амбівалентності, непередбачуваності свідомості й поведінки молодих людей. З одного боку, вони прагнуть самостійності, незалежності, вважають себе самодостатніми та дорослими, а з іншого – надто часто звертаються по допомогу, бувають безпорадними, пасивними, безініціативними; вони прагнуть досить радикальних демократичних змін, бунтують проти несправедливості, вимагають визнання їхніх прав та особистої гідності, проте виявляють риси авторитарної свідомості, часто поводяться, як пересічні конформісти чи ретрогради; вони можуть бути самовпевненими та агресивними, амбітними та відчайдушними, але іноді не спроможні подолати сором'язливість та апатію; вони можуть бути готовими на самопожертву і великі справи заради інших, проте найчастіше стають банальними егоїс-

тами та гедоністами; виступають як моральні максималісти, прагнуть зробити світ кращим та шляхетним, разом з тим розмірковують, як запеклі циніки та песимісти; виявляють потребу у конструюванні стратегічних перспектив, однак у повсякденній практиці дотримуються стандартів презентизму чи ноувізму; часто потребують усамітнення, не терплять будь-якого втручання у їхні справи, але водночас не уявляють свого життя без постійного спілкування з друзями, однолітками, спільного проведення часу. Отже, саме парадоксальність молодіжної свідомості, суперечливість у сприйнятті зовнішнього світу, складності соціально-професійної, політичної, соціально-культурної адаптації до суспільства, що кардинально змінюється, спричиняє її маргінальне становище, неоднозначність реакції на протилежні вимоги, що висувують до неї представники старого та нового соціального середовища [8; 11; 10; 9; 5].

Наразі процес соціалізації молоді ускладнюється переоцінкою традицій, норм і цінностей. Якщо раніше молодь спиралася на досвід попередніх поколінь, то тепер їй доводиться творити новий соціальний досвід, покладаючись переважно на себе, що значною мірою зумовлює суперечливі тенденції у її свідомості та поведінці. У студентському середовищі це засвідчують різноманітні моделі самореалізації. Для багатьох студентів основними цінностями є «знайти себе в житті», «бути людиною», «досягти матеріального достатку» тощо. Соціально-економічні, політичні, духовні процеси, що відбуваються останніми десятиріччями в сучасному українському суспільстві, позначилися на ціннісних змінах світогляду, поведінки, життєвих стратегій молоді, частиною якої є студенти. Кризове суспільство активізує в масовій свідомості молоді цінності самозбереження задля елементарного виживання, виштовхуючи на периферію духовні орієнтири, цінності вищого ґатунку, роблячи молодь заручником матеріальних аспектів буття.

Ціннісні орієнтації людини органічно пов'язані із проблемами людини, виступають в якості головного компонента детермінації її поведінки. Ціннісні орієнтації – це елементи мотиваційної структури особистості, на підставі яких відбувається вибір тих чи інших соціальних установок як цілей або мотивів конкретної діяльності. Ціннісні орієнтації особистості формуються під впливом пануючої в суспільстві системи цінностей, яка змінюється з розвитком історії. Події останніх десятиліть вплинули на систему ціннісних орієнтацій пострадянського суспільства і відповідно на життєві орієнтири студентської молоді, в середовищі якої набувають все більш актуального значення матеріальні цінності (матеріальний добробут, успіх у житті, прагматизм, високий заробіток, престижна робота, закордонні поїздки тощо). Символом нашого часу є «виразна увага до матеріального боку життя» [8, с. 17], «орієнтація на успіх у житті стає однією з головних стратегій студентів і взагалі молоді в сучасних ринкових умовах» [10, с. 324] – такий висновок роблять українські та російські соціологи, вивчаючи зміст ціннісних орієнтацій

студентської молоді. На превеликий жаль, втрачають певне значення в житті сучасної студентської молоді деякі духовні орієнтації і цінності. Студенти менше цікавляться політикою, суспільно-політичним життям, далеко не всі люблять читати, відвідувати культурно-мистецькі заклади, займатися спортом, художньою самодіяльністю, мистецтвом, творчістю. Відбувається деформація і етичних ціннісних орієнтацій, виправдовується порушення заповідей типу «не вкради», «не бажай...» і т. д. Зміни у ціннісних орієнтаціях молоді (часто не на користь високих суспільних ідеалів) вимагають перегляду всієї системи виховної роботи у вищій школі, пошук і впровадження нових форм і методів роботи із студентською молоддю з метою підготовки і виховання студентів не лише високими професіоналами своєї справи, а справжніми гуманістами, людьми з великої літери.

Висновки. Процеси глобалізації в сучасному світі, з одного боку, призводять до певної уніфікації цінностей, способу життя молоді; з іншого – стимулюють інтерес до власної культури, історії, звичаїв і традицій, актуалізують проблему усвідомлення й збереження національної ідентичності. Актуальним постає завдання формування особистості, яка має «глобальне баченням» світових процесів, але, в той же час, є носієм цінностей, які визначають відносини людини з соціумом, з самою собою, з природою. Показано, що особлива увага в рамках даної проблематики приділяється соціально-демографічній групі студентської молоді, система цінностей якої формується, в тому числі, за роки навчання у вищому навчальному закладі, буде системою цінностей цілого покоління молодих спеціалістів, які здійснюватимуть свою діяльність в різних сферах суспільного життя. Підкреслюється специфіка цього вікового періоду і важливість його сензитивності для розвитку цінностей.

Наголошується, що цінності студентської молоді як соціальної групи розглядаються як певні ідеали або зразки, що вбирають в себе релевантність явищ дійсності, а об'єднуючись у систему, утворюють ціннісні орієнтації, що зумовлюють регуляцію соціальної активності як на індивідуальному, так й на груповому та суспільному рівнях, і є детермінантою сприйняття ними дійсності, що визначає вибірковість поведінки й характер оціночної діяльності. Розглянуто основні групи ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді, яка навчається у вищому навчальному закладі: переважання цінностей професійної сфери; цінностей досягнення особистого успіху; матеріального забезпечення та соціальних контактів; сім'ї; при загальній лабільності ціннісних орієнтацій. Констатовано, що змістовними характеристиками цінностей студентів виступають ієрархічність, складність, відкритість, багатомодальність, дифузність, інерційність та нелінійність.

Список використаних джерел

1. Авер'янова Г.М. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства / Г.М. Авер'янова, Н.М. Дембицька, В.В. Москаленко. – К. : «ППП», 2005. – 307 с.
2. Андрусів Л.С. Обумовленість певного стандарту поведінки особистості соціокультурними умовами життєдіяльності / Л.С. Андрусів // Зб. наук. праць Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Серія: Філософія. Соціологія. Психологія. – Івано-Франківськ : Вид-во Плай. – Вип. 9, Ч. 2. – С. 11 – 19.
3. Білодід В.М. Формування узгодженої життєвої перспективи студентів в ході психологічного тренінгу / В.М. Білодід // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – № 2 (37). – Т. 2. – С. 5 – 13.
4. Білоус Р.М. Вплив часової перспективи на життєстійкість молоді / Р.М. Білоус, В.О. Охрименко // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – № 3 (38). – С. 46 – 54.
5. Боришевський М.Й. Ціннісні орієнтації в особистісному становленні сучасної молоді / М.Й. Боришевський // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. – К. : 2003. – Т.V, Ч. 5. – С. 34 – 42.
6. Ващенко І.В. Концепт «моральна свідомість» та цінності молоді: психологічний аспект / І.В. Ващенко // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. пр. Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – № 1 (36). – С. 65 – 75.
7. Ващенко І.В. Розвиток студентської молоді в різних умовах соціалізації / І.В. Ващенко // Психологічні технології конструктивного самозбереження особистості в епоху суспільних трансформацій : монографія / за наук. ред. Л. Калмикової, Г. Хомич. – К. : Слово, 2016. – С. 405 – 421.
8. Ващенко І.В. Соціально-педагогічна діяльність зі студентською молоддю / І.В. Ващенко // Науковий вісник Миколаївського нац. ун-ту імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки / за наук. ред. С.Д. Максименка, Н.О. Євдокимової. – Миколаїв : МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2014. – Вип. № 2.13 (109). – С. 65 – 68.
9. Гарькавець С.О. Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі : [монографія] / С. О. Гарькавець. – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2010. – 343 с.
10. Гарькавець С.О. Студентська молодь та соціально-психологічні впливи у контексті інсталяції вимог трансформаційного суспільства / С.О. Гарькавець // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – № 3 (38). – С. 126 – 134.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Aver'janova G.M. Osoblyvosti socializacii' molodi v umovah transformacii' suspil'stva / G.M. Aver'janova, N.M. Dembyc'ka, V.V. Moskalenko. – K. : «PPP», 2005. – 307 s.
2. Andrusiv L.S. Obumovlenist' pevnogo standartu povedinky osobystosti sociokul'turnymu umovamy zhyttjedijal'nosti / L.S. Andrusiv // Zb. nauk. prac' Prykarpats'kogo nacional'nogo universytetu imeni Vasylja Stefanyka. – Serija: Filosofija. Sociologija. Psychologija. – Ivano-Frankivs'k : Vyd-vo Plaj. – Vyp. 9, Ch. 2. – S. 11 – 19.

3. Bilodid V.M. Formuvannja uzgodzhenoi' zhyttjevoi' perspektyvy studentiv v hodi psihologichnogo treningu / V.M. Bilodid // Teoretychni i prykladni problemy psihologii' : zb. nauk. prac' Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Volodymyra Dalja. – Sjevjerodonec'k : Vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2015. – № 2 (37). – Т. 2. – С. 5 – 13.
4. Bilous R.M. Vplyv chasovoi' perspektyvy na zhyttjestijkist' molodi / R.M. Bilous, V.O. Ohrymenko // Teoretychni i prykladni problemy psihologii' : zb. nauk. prac' Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Volodymyra Dalja. – Sjevjerodonec'k : Vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2015. – № 3 (38). – С. 46 – 54.
5. Boryshevs'kyj M.J. Cinnisni orijentacii' v osobystisnomu stanovlenni suchasnoi' molodi / M.J. Boryshevs'kyj // Problemy zagal'noi' ta pedagogichnoi' psihologii' : zb. nauk. prac' Instytutu psihologii' im. G.S. Kostjuka APN Ukrai'ny / Za red. S. D. Maksymenka. – K. : 2003. – Т.V, Ch. 5. – С. 34 – 42.
6. Vashhenko I.V. Koncept «moral'na svidomist'» ta cinnosti molodi: psihologichnyj aspekt / I.V. Vashhenko // Teoretychni i prykladni problemy psihologii' : zb. nauk. pr. Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu im. V. Dalja. – Sjevjerodonec'k : Vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2015. – № 1 (36). – С. 65 – 75.
7. Vashhenko I.V. Rozvytok students'koi' molodi v riznyh umovah socializacii' / I.V. Vashhenko // Psihologichni tehnologii' konstruktyvnogo samozberezhennja osobystosti v epohu suspil'nyh transformacij : monografija / za nauk. red. L. Kalmukovoi', G. Homych. – K. : Slovo, 2016. – С. 405 – 421.
8. Vashhenko I.V. Social'no-pedagogichna dijial'nist' zi students'koju moloddju / I.V. Vashhenko // Naukovyj visnyk Mykolai'vs'kogo nac. un-tu imeni V. O. Suhomlyns'kogo. Psihologichni nauky / za nauk. red. S.D. Maksymenka, N.O. Jevdokymovoi'. – Mykolai'v : MNU im. V.O. Suhomlyns'kogo, 2014. – Vyp. № 2.13 (109). – С. 65 – 68.
9. Gar'kavec' S.O. Social'no-normatyvnyj konformizm osobystosti u psihologichnomu vymiri : [monografija] / S. O. Gar'kavec'. – Lugans'k : Vyd-vo «Noulidzh», 2010. – 343 s.
10. Gar'kavec' S.O. Students'ka molod' ta social'no-psihologichni vplyvy u konteksti instalcii' vymog transformacijnogo suspil'stva / S.O. Gar'kavec' // Teoretychni i prykladni problemy psihologii' : zb. nauk. prac' Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Volodymyra Dalja. – Sjevjerodonec'k : Vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2015. – № 3 (38). – С. 126 – 134.

Blyskun O.O.

RESEARCH OF PROBLEMS OF MODERN YOUTH: SOCIOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS

Outlining the stated topic of the article, the following issues are considered: the process of forming the worldview of modern youth, which is based on social values; socio-psychological factors influencing the formation of value orientations; the contradiction between the social need for healthy, educated, cultured youth and the real deterioration of its general condition; understanding the category of "problem youth"; the rating of significant social and psychological problems of youth is analyzed. It is determined that the value orientations of students, as a special social group, should be considered as a dynamic system with patterns of its course and development. It is shown that the reassessment of values, which inevitably occurs at the transitional stage of society, and manifests itself in the minds of students (sometimes not in favor of high social ideals) requires a revision of the value orientations of this social group in the educational environment.

The processes of globalization in the modern world, on the one hand, lead to a certain unification of values, the way of life of young people; on the other hand, they stimulate interest in one's own culture, history, customs and traditions, and actualize the problem of awareness and preservation of national identity. The task of forming a personality that has a "global vision" of world processes, but, at the same time, is the bearer of values that determine the relationship of man with society, with himself, with nature. It is shown that special attention in this issue is paid to the socio-demographic group of student youth, the value system of which is formed, including over the years of higher education, will be a value system of a generation of young professionals who will work in various fields of society. life. The specificity of this age period and the importance of its sensitivity for the development of values are emphasized.

It is emphasized that the values of student youth as a social group are seen as certain ideals or patterns that absorb the relevance of the phenomena of reality, and unite in the system, form value orientations that determine the regulation of social activity on individual and group and social levels, and is a determinant of their perception of reality, which determines the selectivity of behavior and the nature of evaluation activities. The main groups of value orientations of modern student youth studying in a higher educational institution are considered: the predominance of values of the professional sphere; values of personal success; material security and social contacts; families; with the general lability of value orientations. It is stated that the substantive characteristics of students' values are hierarchy, complexity, openness, multimodality, diffusion, inertia and nonlinearity

Keywords: *youth, value orientations, worldview, socialization, sociology, psychology.*

Блискун Е.А.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОБЛЕМ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ: СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

В статье рассмотрены следующие вопросы: процесс формирования мировоззрения современной молодежи, основой которого являются социальные ценности; социально-психологические факторы, влияющие на формирование ценностных ориентаций; противоречия между общественной потребностью в здоровой, образованной, воспитанной, культурной молодежи и реальным ухудшением ее общего состояния; понимание категории «проблемная молодежь»; анализируется рейтинг значимых социально-психологических проблем молодежи. Определено, что ценностные ориентации студенчества как особой социальной группы, должны рассматриваться как динамическая система с закономерностями своего течения и развития. Показано, что переоценка ценностей, которая неизбежно происходит на транзитивном этапе развития общества, и оказывается в сознании студенчества (иногда не в пользу высоких общественных идеалов) требует пересмотра системы формирования ценностных ориентаций этой социальной группы в образовательной среде.

Ключевые слова: *молодежь, ценностные ориентации, мировоззрение, социализация, социология, психология.*